

Sygn. akt IV CK 341/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 3 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Kazimierz Zawada

SSA Elżbieta Strelcow (sprawozdawca)

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa Spółdzielni Pracy "A."
przeciwko J.D.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 3 grudnia 2004 r.,

kasacji strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 23 stycznia 2004 r., sygn. akt [...],

1. oddala kasację.

- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego na rzecz adwokata A.P. prowadzącego indywidualną kancelarię adwokacką [...] kwotę 5400,00 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie powodowej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Powodowa Spółdzielnia Pracy „A.” w pozwie z dnia 21 października 1998 roku żądała zasądzenia od pozwanej J.D. odszkodowania, którego wysokość w toku postępowania sprecyzowała na kwotę 250 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 1 lipca 1999 roku.

Jako podstawę prawną żądania powódka wskazała przepisy art. 415 k.c. i następnych wskazując, iż pozwana jako komornik sądowy w listopadzie 1991 roku zajęła ruchomości powódki bez tytułu prawnego i mimo uchylenia czynności egzekucyjnych postanowieniem Sądu Rejonowego w G. z dnia 15 czerwca 1992 roku zajętych ruchomości nie zwróciła.

Pozwana wносиła o oddalenie powództwa, zarzucając nie wykazanie spełnienia przesłanek jej odpowiedzialności z art. 769 k.c., a nadto podniosła zarzut przedawnienia roszczeń powódki.

Według dokonanych przez Sąd Okręgowy w G. ustaleń, komornik Sądu Rejonowego w G. J.D., na wniosek Banku [...] S.A., w listopadzie 1991 roku wszczęła postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi „A.” S.A. Wniosek egzekucyjny skierowany został do ruchomości dłużnika znajdujących się w jego siedzibie w G. przy ulicy Z. Nr 10. Podczas dokonywania zajęcia ruchomości w listopadzie 1991 roku w siedzibie dłużnika obecny był Prezes Zarządu dłużnika

Z.P., będący jednocześnie Prezesem Zarządu powódki. Z.P. oświadczył, że ruchomości znajdujące się w pomieszczeniach biurowych dłużnika należą do powódki, nie przedstawiając jednak na tę okoliczność żadnych dokumentów. Komornik zajęte ruchomości oddał pod dozór osoby wskazanej przez wierzyciela. W dniu 17 grudnia 1991 roku Z.P. okazał komornikowi dokumenty zakupu przez powódkę zajętych ruchomości. W wyniku skargi na czynności komornika Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 15 czerwca 1992 roku w sprawie [...]92 uchylił czynności egzekucyjne podjęte przez komornika po wpływie wniosku egzekucyjnego w sprawie [...]01. Postępowanie egzekucyjne w tej sprawie komornik umorzył dnia 28 września 1992 roku na wniosek wierzyciela.

W stosunku do „A.” S.A. oraz powódki toczyły się też inne postępowania egzekucyjne z wniosku innych wierzycieli, w toku których część zajętych nieruchomości została w 1993 roku sprzedana w drodze licytacji.

Przy tych ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że jedyną podstawą odpowiedzialności pozwanej stanowić może art. 769 § 1 k.p.c. Pozwana dokonała zajęcia ruchomości powódki w ramach prowadzonego przeciwko „A.” S.A. postępowania egzekucyjnego, a okoliczność, że powódka nie była dłużnikiem oraz fakt, że Sąd Rejonowy w G. czynności komornika uchylił, nie miały zdaniem Sądu Okręgowego znaczenia dla oceny podstawy prawnej zgłaszanego przez powódkę roszczenia. Czynnościami, w wyniku których powódka doznała szkody było zajęcie ruchomości. Powódka o czynnościach tych dowiedziała się w dniach ich dokonania, tj. od dnia 26 listopada 1991 roku do dnia 10 stycznia 1992 roku, a zatem te daty stanowią o początku biegu terminu przedawnienia roszczenia z art. 769 § 1 k.p.c. W myśl art. 769 § 3 k.p.c., roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem lat dwóch od dnia kiedy poszkodowany dowiedział się o czynności lub zaniedbaniu komornika, z których szkoda wynikła. W tych warunkach podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia powódki Sąd Okręgowy uznał za uzasadniony, wobec czego wyrokiem z dnia 5 lipca 2002 roku powództwo oddalił.

Apelację od tego wyroku Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 23 stycznia 2004 roku. Podzielając ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną dokonaną przez Sąd I instancji, Sąd Apelacyjny wskazał, iż art. 769 k.p.c. stanowi *lex specialis* w

stosunku do art. 417 k.c. w zw. z art. 421 k.c. w wypadku, gdy czynność lub zaniechanie komornika pozostaje w związku z prowadzoną przez niego sprawą egzekucyjną. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w przedmiotowej sprawie podstawy odpowiedzialności komornika nie może stanowić art. 23 ustawy z dnia 23 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zmianami), bowiem przepis ten nie wyłącza stosowania art. 769 k.p.c. do odpowiedzialności odszkodowawczej komornika sądowego jako organu egzekucyjnego i solidarnej z nim odpowiedzialności Skarbu Państwa. Odnosząc się do zarzutu apelującej o istnieniu związku przyczynowego między doznaną szkodą a niezawiadomieniem powódki o terminie licytacji zajętych ruchomości, na której mogłaby podnosić zarzuty z art. 853 § 2 k.p.c., Sąd Apelacyjny uznał, że uzasadniałoby to odpowiedzialność komornika na podstawie art. 769 § 1 k.p.c., jednakże w tym wypadku termin przedawnienia z art. 769 § 3 k.p.c. rozpoczynałby się w dniu 7 grudnia 1993 roku i upływał także przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie.

Sąd Apelacyjny uznał też, że nie zachodzą w sprawie przesłanki do ustalenia faktu popełnienia przez pozwaną czynu przestępczego umyślnie, a tylko takie ustalenie uzasadniałoby wyłączenie stosowania art. 769 § 3 k.p.c. i przyjęcie dziesięcioletniego terminu przedawnienia roszczenia powódki na podstawie art. 442 § 2 k.c. Wskazał przy tej ocenie Sąd Apelacyjny, iż w sprawie [...]98 Sądu Rejonowego w S., umorzonej wobec przedawnienia karalności objętego aktem oskarżenia występku, pozwana oskarżona została o to, że działając jako komornik Sądu Rejonowego w G. przekroczyła swoje uprawnienia w ten sposób, że dokonała zajęcia ruchomości stanowiących majątek powódki oraz „A.” S.A. na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych Banku, który nie był bankiem w rozumieniu ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku Prawo bankowe, czym spowodowała szkodę w mieniu SP „A.” w łącznej kwocie nie mniejszej niż 21.456 złotych oraz w mieniu „A.” S.A. nie mniej niż 660 złotych, tj. o czyn z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 124 kk. Podkreślił Sąd Apelacyjny, że w uzasadnieniu tego zarzutu podniesiono, m.in., że mimo umorzenia postępowania egzekucyjnego pozwana nie wydała zajętych ruchomości powódce, bowiem służyły one do zabezpieczenia wniosków innych wierzycieli, przy czym, wbrew wymogom art. 851 k.p.c., nie dokonała nowego zajęcia, ani nie

zawiadomiła dłużnika o ponownym zajęciu ruchomości. W tych okolicznościach, zważywszy też na rozbieżną w dacie powstania szkody praktykę co do prowadzenia egzekucji w oparciu o bankowe tytuły wykonawcze, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że nie zachodzą przesłanki do ustalenia faktu popełnienia przez pozwaną czynu przestępczego umyślnie, a zatem zastosowanie art. 769 § 3 k.p.c. nie podlega wyłączeniu. Twierdzenia powódki o umyślnym, celowym działaniu pozwanej w sytuacji wielości egzekucji (w których także powódka występowała jako wierzyciel) nie zostały zdaniem Sądu Apelacyjnego poparte dowodami, zaś uchybienie w toku jednej z prowadzonych egzekucji pozostało w istocie bez wpływu na bieg innych spraw. Nadto powódka, należycie zorientowana o toku egzekucji w 14 prowadzonych postępowaniach egzekucyjnych, mogła zdaniem Sądu Apelacyjnego zapobiec szkodzie za pomocą właściwych, dostępnych w toku postępowania egzekucyjnego środków procesowych. Powódka tego nie uczyniła, poprzestając na wzywaniu pozwanej do naprawienia szkody już w maju i lipcu 1992 roku, wniesieniu powództwa przeciw pozwanej w 1993 roku (postępowanie w tej sprawie umorzone zostało po upływie trzyletniego okresu zawieszenia wywołanego brakiem możliwości nadania sprawie dalszego biegu z przyczyn leżących po stronie powodowej) oraz złożeniu wniosku o ściganie pozwanej w postępowaniu karnym (w 1996 roku).

Z tych przyczyn, nie dzielając też zarzutów procesowych, Sąd Apelacyjny uznał apelację za nie uzasadnioną i z mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

Kasacja powódki oparta została na podstawie art. 393¹ pkt 1 k.p.c. W ramach tej podstawy kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 442 § 2 k.c. oraz art. 769 § 3 k.p.c., polegające na uznaniu, że roszczenie powódki jest przedawnione, podczas gdy szkoda powódki została wyrządzona przez pozwaną na skutek przestępstwa popełnionego podczas wykonywania funkcji komornika.

W oparciu o ten zarzut skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

W pierwszej kolejności zauważyć trzeba, że kwestionowane kasacją rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego z dnia 23 stycznia 2004 roku oparte zostało na

przepisie art. 769 k.p.c., który to przepis wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004 roku, SK 26.03, OTK A-2004/1/3 (sentencja ogłoszona 27 stycznia 2004 roku – Dz.U. Nr 11, poz. 101) uznany został za sprzeczny z art. 77 ust. 1 Konstytucji. W stanie prawnym ukształtowanym tym wyrokiem podstawy prawnej odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności przez komornika egzekucyjnych upatrywać można w art. 417 k.c. bądź w przepisie art. 23 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.). Przewidziana zaś w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji odpowiedzialność odszkodowawcza komornika za szkodę wyrządzoną w toku egzekucji przed 1 września 2004 roku jest odpowiedzialnością deliktową za działania niezgodne z prawem. Gdy chodzi więc o termin przedawnienia roszczenia dochodzonego w rozpoznawanej sprawie, w grę wchodzi termin przewidziany w art. 442 k.c. Zasadniczy termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z czynu niedozwolonego to trzy lata od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia (art. 442 § 1 zdanie pierwsze). W każdym jednak wypadku – jak to wynika ze zdania drugiego art. 442 § 1 k.c. – roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Zaostrzony, wydłużony termin przedawnienia z art. 442 § 2 k.c. znajduje zastosowanie wówczas, gdy szkoda wynikła ze zbrodni lub występku. Sąd zastosuje więc art. 442 § 2 k.c. gdy ustali fakt popełnienia zbrodni lub występku jako przyczyny szkody.

Odnosząc się do zarzutu kasacji opartej na podstawie kasacyjnej z art. 393¹ pkt 1 k.p.c., wskazać należy, że podstawę tę mogą stanowić tylko te błędy, przy których wadliwe rozumowanie sędziego dotyczy sfery prawnej. Skarżąca zarzucając w kasacji naruszenie art. 442 § 2 k.c. odwołuje się zarówno do błędnej wykładni tego przepisu jak i niewłaściwego jego zastosowania. Błędna wykładnia normy prawnej polega na błędnym rozumieniu jej treści lub znaczenia. Sąd Apelacyjny prawidłowo zinterpretował treść art. 442 § 2 k.c. przyjmując, że mógłby on mieć zastosowanie w przypadku ustalenia, że pozwana dopuściła się przestępstwa. Skarżąca nie zarzuca jednak błędnej wykładni art. 442 § 2 k.c. skoro

naruszenie tego przepisu upatruje w uznaniu, że roszczenie powódki jest przedawnione na podstawie art. 769 § 3 k.p.c., podczas gdy jej zdaniem szkoda została wyrządzona na skutek przestępstwa pozwanej. W istocie więc skarżąca zarzuca naruszenie prawa materialnego na skutek niezastosowania art. 442 § 2 k.c. do konkretnego stanu faktycznego, pomimo istnienia podstaw do dokonania subsumcji. Rzecz jednak w tym, że Sąd II instancji nie dokonał w sprawie ustalenia, że przyczyną szkody jest fakt zbrodni lub występku. Wręcz przeciwnie, Sąd uznał, że w świetle zgromadzonego materiału dowodowego brak jest podstaw do przypisania pozwanej popełnienia przestępstwa o jakim mowa w art. 442 § 2 k.c. Nie popełnił więc Sąd Apelacyjny błędu w subsumcji, skoro ustalony stan faktyczny nie odpowiada hipotezie art. 442 § 2 k.c., którego zastosowania domaga się skarżąca, utrzymując, wbrew stanowisku Sądu, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwalał na ustalenie, że szkoda wynikła z przestępstwa pozwanej. Błędu w subsumcji nie można skutecznie dowodzić przez kwestionowanie prawidłowości dokonanych przez Sąd ustaleń faktycznych (porównaj wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1999 roku III CKN 206/98 OSNC 1999/10/183). Krytyka ustaleń faktycznych Sądu II instancji może opierać się na wykazaniu, że przy ich dokonaniu doszło do naruszenia konkretnych przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik tych ustaleń. Skarżący nie oparł kasacji na podstawie art. 393¹ pkt 2 k.p.c. ani nawet nie wskazywał żadnych konkretnych przepisów postępowania, których naruszenia dopuścił się Sąd II instancji, wobec czego dla oceny trafności zarzutu naruszenia prawa materialnego miarodajny jest stan faktyczny sprawy będący podstawą wydania zaskarżonego wyroku. W świetle tych ustaleń uprawniony jest wniosek, że szkoda powódki jest wynikiem niezgodnych z prawem działań pozwanej w toku egzekucji, nie noszących cech przestępstwa. Roszczenie powódki przedawnia się więc – zgodnie z zasadą z art. 442 § 1 k.c. – w terminie trzech lat od daty dowiedzenia się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że powódka już w maju 1992 roku wzywała pozwaną do naprawienia szkody co oznacza, że w tym czasie wiedziała zarówno o szkodzie jak i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. W dacie wytoczenia powództwa o naprawienie szkody roszczenie powódki było więc przedawnione.

Z przytoczonych względów uznać należało, że we wniesionej przez powódkę kasacji brak jest usprawiedliwionej podstawy, dlatego uległa ona oddaleniu z mocy art. 393¹² k.p.c.